

# Jan Charytański

---

"Liturgie : Gestalt und Vollzug :  
Festschrift für J. Pascher", wyd.  
Walter Düring, München 1963 :  
[recenzja]

---

Collectanea Theologica 39/1, 179-180

---

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kościół ilustruje autor na przykładzie problemu regulacji poczęć. Rozwiązania trudności dostrzega właśnie w pogłębionym znacznym od czasów encykliki *Casti connubii* poznaniu natury ludzkiej, co więcej w zmianie samego człowieka (*Die Kirche hatte es eben früher mit anderen Erkenntnissen und meines Erachtens auch mit anderen Menschen zu tun*, s. 132).

Chrześcijańskie naszych czasów dojrzały wobec prawa. Ta postawa odznacza się szacunkiem wobec prawa, ale w duchu chrześcijańskiej wolności. Odnacza się dalej zdolnością podejmowania z poczuciem odpowiedzialności osobowej decyzji w ramach obowiązującego prawa. Dlatego też zbyteczne, a nawet niewskazane, wydaje się szczegółowe określanie norm postępowania przez autorytet Kościoła (por. s. 123—140).

Poglądy autora wspierają się na fundamentalnym twierdzeniu, że postulat postępowania moralnego musi odpowiadać stanowi rzeczy w myśl zasady *agere sequitur esse*. Takiej zaś egzystencjalnej podstawy nie stanowi jedynie natura metafizyczna, czy nawet ponadczasowe elementy natury fizycznej, lecz „aktualizująca się” natura ludzka, ponieważ człowiek ((jednostka i ludzkość) stale się rozwija w określonych warunkach przestrzeni i czasu. Ponadto jest on zawsze w określonym stopniu zaangażowany w misterium zbawienia, które realizuje się w ramach historii ludzkości. Dlatego też moralność chrześcijańska jest z istoty moralnością „czasu przejścia” (*Interimsethik*) i moralnością historii zbawienia (*Heilsgeschichtliche Ethik*, por. s. 86n.), w której uwarunkowane zmiennością czasu elementy czerpią swoją obiektywną moc wiążącą z naturalnego i nadprzyrodzonego ukierunkowania człowieka.

Publikacja Gründela jest postawieniem problemu, a nie jego rozwiązaniem. Świadczy o tym szeroki wachlarz ważnych i aktualnych zagadnień poruszonych w niewielkim co do rozmiarach opracowaniu. Należy o tym pamiętać w formułowaniu zastrzeżeń pod adresem autora. Wartość książki polega przede wszystkim na plastycznym ukazaniu problematyki oraz uwrażliwieniu czytelnika na precyzyjne odróżnianie tego, co zmienne, od tego, co stanowi trwałą zrab wskazań teologii moralnej.

Ks. Zygmunt Perz SJ, Warszawa

*Liturgie, Gestalt und Vollzug. Festschrift für J. Pascher*, wyd. Walter Düring, München 1963, Max Hueber Verlag, s. 365.

Pozycję niniejszą stanowi zbiór artykułów, przygotowanych i wydanych przez przyjaciół i uczniów J. Paschera dla uczczenia siedemdziesiątej rocznicy jego urodzin. Tytuł jej właśnie odpowiada kierunkowi poszukiwań jubilata, znanego w całym świecie liturgisty. Wśród autorów widnieją najwybitniejsze nazwiska nie tylko z dziedziny liturgii: A. Chavasse, B. Fischer, P.M. Gy, J. A. Jungmann, M. Schmaus, Th. Schnitzler... W wielu artykułach autorzy nawiązują wyraźnie do prac naukowych jubilata, do jego tez i dowodów. Czasami zaś, zwłaszcza we wstępach, pojawiają się wspomnienia bardziej osobiste.

Redaktor tej pozycji, Walter Düring, przyjął układ najprostszy, a mianowicie według alfabetu nazwisk poszczególnych autorów. Układ ten formalnie słuszny, czyni jednak z książki zbiór wewnętrznie niepowiązanych artykułów. Można mimo to wyróżnić trzy zasadnicze grupy tematyczne: teologia liturgii, historia liturgii, zagadnienia współczesnej reformy.

W pierwszej grupie na szczególną uwagę zasługuje rozprawa R. Bergera stwierdzająca, że księgi liturgiczne nie mówią o naśladowaniu Chrystusa jako wzoru, ale przede wszystkim podkreślają wewnętrzny, ontyczny z Nim związek jako podstawę moralnych wysiłków chrześcijanina. Bardzo ciekawe i bliskie konstytucji soborowych są dwa opracowania, doty-

czące głoszenia słowa Bożego, a mianowicie prace Th. Kampmanna i M. Schmausa. Instruktywny jest również artykuł Kl. Mörsdorfa, analizujący wzajemny stosunek ujęcia prawnego i liturgicznego sakramentu małżeństwa chrześcijańskiego, roli małżonków i roli Boga poprzez Kościoł i w Kościele.

W drugiej grupie tematycznej przeważają przyczynki do historii liturgii z najróżniejszych jej dziedzin. Na czoło jednak wysuwają się prace historyczne rzucające światło na zagadnienia teologii liturgii. Do posiadających większe znaczenie dla realizowanej obecnie reformy zaliczyć należy artykuł Ph. Hofmeistera, rozważający historycznie, a jednocześnie teologicznie zagadnienie obrzędów profesji i ślubów zakonnych, zwłaszcza ich związku z Mszą św. Tego samego typu jest praca J. A. Jungmanna, omawiająca zagadnienie W. Piątku jako dnia świętego. Autor odrzuca sformułowanie głoszące, że W. Piątek był dniem wolnym od pracy, a udowadnia historycznie znaczenie prawdziwie chrześcijańskie „świętości” tego dnia, polegające na uczestnictwie wiernych w liturgii.

W tej samej grupie tematycznej można umieścić trzy artykuły dotyczące Eucharystii. K. Weinzierl omawia naukę o Eucharystii zawartą w trzeciej części dekretu Gracjana. E. Iserloh natomiast omawia stan dyskusji nad Eucharystią w pierwszej fazie Soboru Trydenckiego w Bolonii. Chodzi w tym wypadku przede wszystkim o pojęcie ofiary i wspomnienia, oraz ich wzajemny stosunek. Bardzo ciekawym jest artykuł J. Wagnera o planie kościoła w St. Gallen z czasów karolińskich. Analizując plan i wystrój wewnętrzny autor ukazuje zmianę mentalności odnośnie Mszy św. Kościół przestaje być *domus ecclesiae*, a staje się *templum*, zbiorowiskiem poszczególnych miejsc kultycznych. Zaznacza się więc rozbitcie poprzedniej wspólnoty eucharystycznej, klerikalizacja liturgii, przerost kultu świętych, a wreszcie zwrócenie uwagi na owoce Eucharystii.

Na pograniczu drugiej i trzeciej grupy tematycznej można umieścić artykuł E. J. Lengelinga, dotyczący zagadnienia obrzędów święcenia wody chrzcielnej. Analizuje on zarówno historię, jak i treść obecnej formy, a następnie omawiając konieczność zreformowania jej podaje własny projekt. Th. Bogler przedstawia reformy przeprowadzone już przed soborem, ukazuje ich braki i stawia na przyszłość postulat głębszego wniknięcia w skarbiec tradycji. Można powiedzieć, że *Konstytucja o Liturgii świętej* tę właśnie drogę ukazuje przyszłej reformie. Natomiast artykuł A. Scheuermanna stoi w pewnej sprzeczności z duchem tej *Konstytucji*, idąc raczej dalej po linii rubrycystyki trydenckiej. W tym właśnie duchu rozważa on zagadnienie karność liturgicznej, powołując się w pierwszym rzędzie na wszystkie uprzednie dokumenty Kościoła odnośnie prawodawstwa liturgicznego.

Mimo braku organicznej więzi między poszczególnymi zagadnieniami trzeba stwierdzić na korzyść pozycji, że większość artykułów jest opracowana naukowo i całość stanowi skarbiec zarówno dla historyków, jak i teologów liturgii. Natomiast byłaby ona zbyt trudna i mało korzystna dla amatorów, których mógłby nieco zwieść tytuł, zapowiadający pewną syntezę.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

JOSEF PASCHER, *Die christliche Eucharistiefeier als dramatische Darstellung des geschichtlichen Abendmahles*, München 1958, Max Hueber Verlag, s. 15.

Ta niewielka książeczka stanowi 24 zeszyt serii *Münchener Universitätsreden* i zawiera przemówienie J. Paschera, przyjmującego godność rektora uniwersytetu monachijskiego.